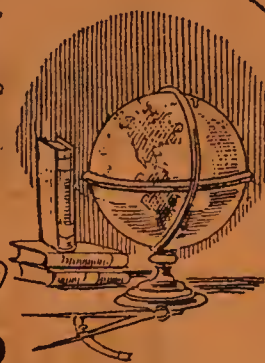

Заморський Вістник

THE TRANS-OCEANIC HERALD

Число XI.

Торонто, Ont. Вересень 15, 1920.

Рік I.

Зміст.

Від Редакції.
Політичний огляд.
Капітал К. Маркса.
Віджитки в людській натурі.
Зорі Греції.
Історія культури.
Всесвітня історія.
Психологія.
Українська мова.
Камені, що падають з неба.
Хемія.
Хата у воді.
Підвалини хліборобства.
Історія українсько-руської літератури.
Хведір Кондратович Вовк.
Чи малпи говорять?
Ради про здоров'я.

Накладом і з друкарні "Робітничої Книгарської і Видавничої Спільки"
504 Queen St. W. Toronto, Ont.

ЦІНА 15ц.

ЗМІНА АДРЕСИ!

Роб. Книг. і Видавнича
Спілка,

Українська Книгарня

і

Видавництво

„ЗАМОРСЬКОГО
ВІСТНИКА“

ЗІСТАЛИ ПЕРЕНЕСЕНІ З
516 QUEEN St. W.

НА

504 QUEEN St. W.

шесті двері на схід від попередного місця.

Не забувайте нової адреси!

ЗАМОРСЬКИЙ ВІСТНИК

Число XI.

Торонто, Онт.

Вересня 15, 1920.

Рік I.

"Заморський Вістник" подибує признане.

(В справі напрямку нашого журналя.)

Перед випускненем першого числа "Заморського Вістника" ми, його видавці, довго нараджувались та застановлялись над тим, який напрямок дати нашому журналеви. Ми бачили, що в житю нашої еміграції стоїть облогом одно найбільше поле, а се, власно, брак загальної просвіти. Ми бачили, як наші українці робітники хапають ся за політику, не знаючи ані історії, ані жадної з соціальних наук, як усі, і робітники, і фармері читають часописи, а сліпі на географії, як усі вони терплять без знання звичайних рахунків, і т. д.

Отже бути піонерами на сім величезнім полю загального оśвічення народу і спинилась наша думка.

Тим білш, що иньші поля нашого українського житя в Америці більш-менш обслужені, бо є тут і соціалістичні, і капіталістичні, і націоналістичні і релігійні часописи. Але ті часописи видають ся для читачів, що повинні уже мати хоч таку — сяку загальну оśвіту, щоб з них вони могли, що розуміти.

Отже ми обібрали собі полем нашої діяльности загальну оśвіту наших працюючих мас.

Але дехто скаже, що тепер час революцій, і нема коли вчити робітників "рахунків". Кажучи се, той дуже милить ся. На такий закид, ми дамо запит: Чому російські комуністи були примушені покликати до уряду та до армії таку силу бувших царських урядників та офіцерів? Ті ж слуги не певні, вони в прикрій комуністам хвилі легенько можуть перескочити в обійми Врангелеви, або иньшим реакціонерам. А се сталось тому, що московський робітник темний, і комуністи не мали звідки дістати вчених людей.

Отже, коли і в Америці ми скажемо, що робітникам не час вчитись, так се значить, що ми по соціальній революції, маємо знов посадити собі на плечі буржуазію і казати їй рядити нами, бо ми темні. Ні, український робітник, український рільник в Америці мають вчитись бо тут є нагода, бо ми маємо обовязок понести просвіту з Америки і в наші українські се-

ла у Старім Краю.

А що наша думка і наш напрямок подибує співчуте і признане українського робітництва, і взагалі нашого загалу, в Америці, хай послужить хоч сей понище поданий лист:

Сан Франціско, 10-го Вересня, 1920.

Вп. Редактор "Замор. Вістника"!

Перші 5 чисел одержав. Мої конґратуляції. Желаю Вам якнайліпшого успіху в так вельми позиточнім предпринятю, і Ваш місячник заслугує на поперте від кожного думаючого Українця. Ваша робота причинить ся ку упилению нашої найбільшої хиби, а то брак загальної популярної просвіти. Очевидно ми, яко народ, позістали позаду від других. Єсли маємо і хочемо удержати ся при житю мусимо доганяти всілякими способами иньших; а Ваш вістник, як раз надає ся для популяризованя науки, щось на подобе америк. кореспонденційних, так позиточних шкіл. Ваш вістник надає ся більше як котре иньше письмо для гуртованя Українців, бо під флягом образования, науки, просвіти всі можуть вязати ся.

Буваючи в Бразилії, і заміряючи там вернути, пригадую Вам не забувати також на той відламок заморської України. Просвіта там має еще твердшу дорогу як в котрій иньшій стороні. Постарайте ся, щоби хоч кождий учитель в Парані записав собі вістник. Досягнути їх можете хочби платним оголошенем в Праці, поки що одинокім письмі в полудневій Америці.

Позістає комусь робота писати історію Заморської України, а письмо, як ваш вістник надавав би ся ку такій праці та мігби зачати збирати матеріал.

Обіцюю на дальше помагати "Заморському Вістникови". Позістаю приятелем "Замор. Вістника".

А. Тимцьо.

Сі слова думаючого українського робітника з далекої від нас Каліфорнії, показують, що ми не милились, вибираючи нашому журналеви тихеньку роботу "народного учителя". Без крику і гуку, без нападів і борні ми хочемо ту, тиху, невидиму роботу робити, а минуть роки, прозріє нарід і тоді може пригадає не злим тихим словом і свого заморського учителя,

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД.

Канада. Послідні кілька тижнів канадський прем'єр Артур Мієн перебував в східних провінціях Канади, де далі ширив свою пропаганду в надії приготувати ґрунт його Національній Консервативній і Ліберальній партії у наступаючих виборах. Коли провінція Нью Брунсвик постійно твердо проти перелицьованих консерватів, тепер Нова Шкоція показує, що Мієнова пропаганда робить вплив. Се видно з тільки що відбух правиборів, де ставали до перевибору двох Мієнових новоназначених міністрів, Вигмор та Меккурди; обидва вийшли. У Монреалі Мієн зорганізував "Мієнів' клуб" з "найгрубшої риби", завданям котрого є впровадити в життє плятформу перехрещеної консервативної партії. Цілий же зміст тієї плятформи складається з того, щоб не допустити Канади до жадних реформ, щоб відміни, які захопили цілий світ обминули сю країну. Мієн знає добре політичну сліпоту пересічного Канадійця і на тій сліпоті гадає вихати. Він молода ще людина енергійна і амбітна, але усі свої здібності віддав на службу грубому капіталови. Канадійський капітал потребує протекційної політики, аби він міг вільно собі розвиватись в межах Канади без страху конкуренції з боку чужинецьких капіталістів. "Я співчуваю робітникам у їхніх домаганнях поліпшення свого життя, але, панови, не перешкаджайте канадійським капіталістам боротись з чужинецькими, бо тоді перш усього буде зле вам", так сказав Мієн на отвореню недавнього юнійшого робітничого конгресу у Віндзор, Онтаріо. Але впливів з Європи Мієн не думає гасити навіть реформами. Ні. Він ніяк і нічого не хоче попустити. Назва його партії виказує його заміри: "національна консервативна і ліберальна". А як пригадаємо собі недавню промову прем'єра, де він сказав, що тепер усі "ситизени" мають з'єднатись у одно — от і має усе як на долоні. Мієн організує усю канадійську буржуазію в "одно", і коли вона схоче з'єднатись, тоді він певний, що канадійський капітал буде мати протекцію, а Канада не побаче жадних реформ. А щоб дістати на свій бік і ліберальну буржуазію, Мієн лякає її "червоною марою", "большевизмом". У него і навіть ліберальний пан "Меккензи-Кінг" "болши", усі фермери "болши"! Та мовляв: "До часу збанок воду носить", хоч Мієн і молодий "збанок". Історія побила багато таких "збанків", що впирались людському розвоєви. Як прийдуть доміняльні вибори канадійські

фермери покажуть Мієнови, кого він заціпив. Канадійський фермер і робітник згодились би на ту протекцію, колиб канадійські капіталісти продавали свої вироби в Канаді таньше від чужинецьких, а робітникам платили вищу платню, яка стоїть, приміром у Злучених Державах. Але вони того не роблять. Отже долів "протекціонізм", хай до доміняльної керми стають фермери та робітники.

Злучені Держави. Ціла та країна стурбована вибухом величезного ладунку динаміту на Вол-стріті, що ушкодив Морганову скарбницю і багато інших славетних на цілий світ будинків, і, що ще дорожче від тих буд, убив 35 людей, а покалічив поверх 300. Хто поповнив той варіяцький чин, ще не довідались. Буржуазна преса намагається скласти той гріх на "червоних", але може виявитись, що се зробили і "жовті". Що до політичного життя Злучених Держав, так там тепер в повнім русі передвиборча кампанія. Почали також збивати надолину ціни. Форд знизив значно ціни на свої автомобілі; за ним пішли робити другі фірми.

Польща і Совітська Росія. В Ризі розпочала наради польско-московська мирова комісія. Але від неї ніхто миру не сподіється. Се тільки, здається, відтягане часу. Большевики уже сконцентрували велику армію біля Минску та Ліді і хочуть ще раз спробувати здобути Варшаву. Між большевиками перемогла військова партія і знов запроваджено "совіти салдатських депутатів". Ляхи надіють ся на зиму; бо коли до зими большевики не встигнуть їх розбити, так Пілсудський буде мати час приготуватись до війни на весну. Також Ляхи намагаються злучитись своїм правим фронтом з Врангелем.

Україна. З рядянської України вісток нема. Тільки Врангель повідомляє, що його армія здобула Олександрівськ і переходить Дніпро. З польського повідомлення, що Петлюрове військо здобуло Каменець-Подільський можна припустити, що большевики уступились з Галичини. Але знов є вістка, що галицькі повстанці тримають ту частину Галичини, що припірає до Підкарпатської України, — між Лавочним, Стрієм та Станіславовом.

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Завдяки перенесенню "Робітничої Книгарської і Видавничої Спільки" до власного дому — під ч. 504 Queen St. W. се число "Заморського Вісника" мусіло спізнитись. Не вийде наш журнал і на 1-го Жовтня, але за те вийде на 15-го Жовтня у подвійній великості. Видавництво перепрошує читачів за спізнєне.

Видавці "З. В."

Карл Маркс.

КАПІТАЛ.

АВТОРОВА ПЕРЕДМОВА.

(Продовжене.)

Не дурімо себе тим. Як в XVIII столітю американська війна за незалежність прогула дзвоном-покликом для європейської середньої класи, так в XIX столітю американська цивільна війна прогула те саме європейській робітничій класі. В Англії поступ громадського поділення уже відчувається. Коли він досягне певного пункту, мусить почати впливати на контенет. Та чи він прийме форму більш brutalну чи людяну, буде залежати від степеня розвитку самої робітничої класи. Тому, поза вищими мотивами, їхні власні найголовніші інтереси кажуть тим класам, котрі тепер припадково рядять, усунути усі можливі до усунення правною дорогою перешкоди, (що заваджають) вільному розвою робітничої класи. Завдяки сій причині, як і иньшим, я дав такий просторий куток у сім томі історії, деталями, та наслідкам англійського фабричного законодавства. Одна нація мусить і повинна навчатись від других. І коли навіть суспільство дістається на праву стежку до вишукання натуральних прав його руху, — а се і буде крайною метою сієї праці розібрати економічне право руху новітнього суспільства, — воно не може очистити відважними устами, ані усунути правним робом тих перешкод, що настановлені наступаючими фазами його нормального розвою. Але воно може прискорити і зменшити муки положів.

Щоб недопустити можливости злого зрозуміння, — одно слово. Я малюю капіталіста і дідча не *coulcur de rose*. Але тутки одиниці зачіплені стільки, скільки вони є персоніфікацією економічних категорій, втіленими партикулярних класових відносин та класових інтересів. Мое становище, з котрого розвиток економічної формації суспільства розглядається як чин натуральної історії, може менше, як що иньше, робити одиницю відповідальною за відносини, витвором котрих вона суспільно позистає, хоч особисто одиниця може підвестись понад ті відносини.

На царині політичної економії вільний науковий дослід не подибує тих самих ворогів,

як на усіх иньших царинах. Особливість матеріялу з котрого він має до діла, викликає наче ворогів на смертний бій, гидкий і зло який настрій людських грудей, Фуре приватного інтересу. Англійська Встановлена Церква, е. г. швидче простить напади на 38 з її 39 артикулів, ніж на одну тридцять дев'яту частину її зисків. Теперішній атеїзм сам є *culpa levis*, коли порівнаємо його з критикою існуючих маєткових відносин. Та все ж є непомильний поступ. Я відношусь, е. г., до синьої книги, що видана перед кількома тижнями: "Листоване з її Величества Закордонними Місіями відносно індустріальних питань та фахових союзів." Відпоручники англійської корони в чужинецьких країнах висловлюють ся в стількох багатьох словах, що в Німеччині, у Франції, коротко, в усіх цивілізованих державах Європейського суходолу радикальні відміни в існуючих відносинах поміж капіталом і працею є видні і неминучі, як і в Англії. Втої-сам-час на другім боці Атлянтійського Океану, д. Вейд, заступець президента Злучених Держав, проголосив на публичних зборах, що після скасування невільництва радикальна відміна у відношеннях капіталу і власності на землю є слідующею на порядку деннім. Се ознаки часу, що не можуть бути ховані під бакановими мантилями або чорними каптурами. Вони не означають, що завтра станеть ся диво. Вони показують, що поміж самими пануючими класами з'являється віщуване, що теперішнє суспільство не є суцільним кришталем, але організмом підлеглим відмінам і постійно відбуваючим відмінням.

Другий том сієї праці буде тичитись чину обігу капіталу (Книга II) та про різноманітні форми, що прибирає капітал у бігу його розвою (Книга III), третій і послідній том (Книга IV), історія теорії.

Кожну опінію основану на науковій критичі я витаю. Щож тичить ся забубонів так званої публичної опінії, котрій я ніколи не робив попущення, тепер, як і перед тим сей максим славетного Фльорентийця є моїм:

"Segui il tuo corso, e lascia dir le genti."

Карл Маркс.

Лондон, 25 Липця, 1867 р.

Віджитки в людській натурі.

(Звірскість, дитячість, історична минувшина.)

(Продовжене).

Ся діточа "жила" позістає і в декого з дорослих, а не так в дорослих, як у парубків десь біля 20 — 25 літ життя, котрі ще жадного життя не запробували. Максималізм витворюється і в політиці. І головню виявляєть ся в формі всіляких скрайних партій, котрі по-діточому не хочуть брати під розвагу, що еволюційного розвитку людської суспільности не прискорять їхні "червоно-гарячі" бажання, які б вони не були красні і добрі для життя.

Націоналізм. Дотично націоналізму у нас є дві скрайности: одні роблять з него собі сьвятощі, а другі цілковито ігнорують. Звичайно націоналістів більше, ніж інтернаціоналістів; і в глибині "інтернаціоналіста" ховається націоналістична душа. Милить ся той, що думає, що націоналізм, се якась "буржуазна вигадка". Ні, не те. Націоналістичне чуте витворилось в певного гурта людей, котрі протягом віків прожили прикупі в спільних економічних та політичних обставинах. Лихо і щастє пережите спільно витворило певну психику того, чи иньшого народу. Матеріалістично думаючи інтернаціоналісти, котрі жадної психики не хочуть бачити, думають розв'язувати національне питанє так, як Олександр Славетний розрубав мечем Гордіїв вузол. Розрубане не розв'язане. Інтернаціоналізм не можна встановити насилуванем націй. Перш треба дати волю усім націям у сьвіті, найменшим. Встановити між ними братерські відносини, пошанівок мови і культури кожної усіма. І аж тоді, може протягом кількох або кільканадцять віків, витворить ся в усіх націй одна інтернаціональна психика, нації щезнуть, стане одно людство.

Національні вдачі. Українці не здалі до гандлю, до мійського життя; з діда прадіда вони рільники, їхня психика тягне їх до рілі. Се так яскраво видно в Канаді, де 100.000 українських робітників пропадають, просто гниють морально, в той час як Жиди або Англійці цілковито задоволені мійським життям. Жиди вроджені до гандлю, бо від тисяч літ вони нічого иньшого не роблять, тільки гандлюють. Сей гандльовий дух виявить ся у Жида, хоч би він був навіть вихований в українській родині, як дух любви до порядку проявить ся в

Німчеку. Лях задаєть ся і бреше, по-звірячому поводить ся з Українцем та Жидом, бо так у Ляхів іде з діда прадіда. Знов Українець бридить ся Жидом за ті здирства та ошуки, що українська нація натерпілась від синів Ізраїлевих тягом нашої історії. Жид поважає Англійця, бо чує його духову зверхність над собою але коли довідаєть ся, що та людина, що говоре до него по-англійському не Англієць, а Українець, — Жид зараз обертаєть ся проти неї рогом. Жиди на Україні проти самостійности нашого народу і проти нашої мови, бо не годні собі уявити, як той "дурний Іван" може мати свою власну республіку. Англійці, котрі довгі століття мали до діла з дикунами, і у відношеню до цивілізованих народів теж ставлять ся, як до дикунів. А Американець нікого не вважає за "білу людину" тільки самого себе. За те Чайник дивить ся на него як на "білу свиню". Є у кожної нації добрі вдачі, є і злі. Але ті злі вдачі в націях не пропадуть, доки окремі одиниці тих націй не візьмуть ся та того зла в своїх натурах не знищать та своїм дітям і правнукам не перекажуть те зло викорінювати, аж зак воно з психики народів не щезне навіки.

Звичаї. "Чим горщик накіпів, тим смердить". Тут в Канаді, ми продовжуємо триматись звичаїв "старого заповіту". Але, коли се роблять наші фермери, так нема дивоти, вони з села переїхали на ферми і немали нагоди позбутись старо-сільських звичаїв. Але дивно, що в містах ті наші робітники, що себе вважають за не знати яких поступовців, не обтрусились омани звичаєвих віджитків. Кажу тут про весіля, хрестини, похорони. Дитини не хрестять, але несогірше католиків понапивають ся на "хрестинах". Шлюбу не беруть, але ту старокраєву "тічку", що зветь ся весілем з усім гармідером і навіть плачем молодої конче треба зробити. У воскресенє тіла не певний, попа до трупа не кличе, але похорон з походом, музикою та коштовними трунами роблять, як і ті старого заповіту. Бо віджиток безглузких тепер звичаїв панує над психикою і наших поступовців. До сего ще можна додати, що як лехко було попам брати від наших людей "на боже", так тепер лехко доїти наших поступовців в імя "нових богів". Отже стара католицька душа зісталась непоруханою. (Д. б.)

ЗОРІ ГРЕЦІЇ.

ЖИТЕПИСИ ГРЕЦЬКИХ ФІЛЬЗОФІВ.
(Продовжене.)

III. ПЛАТОН (427-347 Пр. Хр.)

Переклав М. Петрівський.

В Мегарі Платон перебував якийсь час з мегарським Евклеїдом, своїм колегою ще за часів існування Сократівського товариства, котрий був засновачем так званої мегарської школи філософів. Потім Платон відвідав Сирени, де він запізнався з геометром Теодором, під котрим також студював геометрію. З Сирен Платон удався до Єгипту. Там він дуже зацікавився старовиною тієї країни, як також і розмовами із жерцями. Десь коло 394 Пр. Хр., коли ми піймемо віри Аристоксенови про військову службу Платона в Коринті, він знов був в Атенах. Потім він поїхав до Італії та Сицилії, бажаючи товариства питагорських філософів, Архита, Ехекрата, Тімея і др., що були в Таренті та Локрах; на Сицилії Платон бачив вулканічні вибухи Етни. Здається, що Платонові перші відвідини Сицилії були зроблені, коли він мав сорок літ, що припадає десь на 387 Пр. Хр.; там він запізнався з молодиком Діоном, над яким він досягнув велику інтелектуальну перевагу. Платон був намовлений Діоном відвідати старшого Діонізія в Сиракузах, але той деспот, ображений вільним духом Платонові розмови і напостереженням відпустив його від себе з відразою, а навіть спричинив те, що Платона було продано Егіні в неволю підчас його повернення додому. Хоч справді проданий, однак, він був зараз викуплений приятелями. По дальшій нараженню свого життя, яко грецький громадянин, з причини ворожого відношення Егінців, він був перевезений безпечно до Атен, десь коло 386 Пр. Хр.

В сім власно часі, коло 386 Пр. Хр., почалося Платонове формальне прилюдне навчання, котре сотворило таку славетну епоху у філософії. Але я не маю підстави думати, як багато письменників припускає, що він не був

присутний в Атенах підчас цілого інтервалу між 399 — 386 Пр. Хр.

Куток вибраний Платоном про його лекції, чи навчання, був садком сусідуючим з відрубом присвяченим героєви Гекадемієви, чи то Академієви, геть від атенських воріт званих Дипілоном, щось менше милі, на дорозі до Елевзії, в північному напрямку. В тім відрубі були хідники, отінені деревами і гімназія про тілесні вправи; Платон одідичив, а може і набув, малий мешкальний дім і город на свою власність. Тут під назвою Академія, була заснована найперша з тих шкіл філософії, котрі протягом цілих століть продовжували заховувати та провадити цікаві розуми Греції та Риму.

Ми не маємо багато подробиць дотично розвитку атенської школи від сего часу аж до Платонові смерті, в 347 Пр. Хр. Ми тільки знаємо, що його слава, як лектора, стала значно і широко рознесена; що між його численними учнями були Спевсипій, Ксенократ, Аристотель, Демостен, Гіперид, Лікурґ, тощо; що Платона поважав і радився Пердіка з Македонії і Діонісій з Сиракуз; до Платона приходили слухачі і учні з усіх закутин Греції.

В часі між роками 367 — 366 Пр. Хр. Платон був згодився на великі благання Діона, поїхати з Атен до Сиракуз, відвідати молодшого Діонізія, який що лиш стався там деспотом, удідичивши владу по своєму батькови того самого назвиска. Діонісій II., тоді ще дуже молодий, виявляв певну охоту до філософії і незмірне поважання до Платона, будучи заохочуваний до того Діоном, котрий сподівався, що Платон буде мати досить впливу над тим деспотом, щоб той уліншив або цілковито відмінив уряд в Сиракузах.

(Далі буде.)

К. М. Тахтарьов.

ІСТОРІЯ ПЕРВІСНОЇ КУЛЬТУРИ.

(Продовжене.)

Часом пускають в рух огонь, коли треба сполувати багато животин. В таких випадках чоловіки роблять коло і підпалюють корчі, згонюючи таким робом звірину у одно місце. З опису Баркля бачимо, що часом два місцевих кривих собі гурта роблять спільно мисливий похід; і коли звірини там буває подостатку, вони зістають ся на місці ловів довший час. Нарешті, підчас св'ят висвячення парубків на мужів та приемлення висвячених у члени племена, коли споріднені гурти сходять ся у одно місце, вони роблять ще більші лови. В такому випадку само з себе розумно, що чим ширше, чим більш громадно провадять ся лови, тим більшу вагу має і громадська ініціатива співуділу, поділ праці та провід поступом ловів.

Лови риби відбуваються всіляко; починаючи від ловлення руками та вбивання списами, кінчаючи сітками, греблями з піску та каменя, і затроєне води трій-зілем. В сім посліднім випадку задурманена риба спливає на поверхню води. Спільне лапане риби дуже поширене; особливо воно було поширено поміж надбережних племен. Пилип Чависи розповідає про один спосіб ловлення риби, котрий йому самому довелося бачити. Дві чи може три жінки приглядались рибі з вищого місця на березі; а в той сам-час 20 чи може 30 чоловіків та жінок, озброєні гілем, сотворили півколо, ідучи мілизною затоки доти, доки не заходили на таку глибину, що мусіли плисти. Тоді вони замикали своє коло, згонюючи рибу у невеличкий дук біля берегу, в той час, як інші лапали її руками і вимітували на беріг. Тубольці ловлять рибу також і гачками з кісток. Під час риболовства уживають деколи човники, зроблені з лубка.

Поділ здобутої поживи має у Австралійців свої особливості. Здобута тим чи иньшим робом звірена є працею рук мисливого. Але вона не стає його виключною власністю. Припустімо, наприклад, що трох чоловіків полювали на кангуру. Одному з них повелось убити її, а решта двох не встигли. Се діється на якійсь віддалі від табору. Той що сполував робить огнище в той час, як решта двох білують звірину. Вони разом припікають пічки і разом їх їдять. Тому що до табору далеко припікають і кангуру. Ділять її ось як: один з тих мисливих, котрому не пощастило, одержує ногу і

хвіст, другий ногу і частину плічка. Той що убив звірину дістає усю решту і двигає її до табору. Там ту здобич ділять після існуючих звичаїв.

Чим можна висновити з тих способів поділу поживи, що способи вжитку у Австралійців нецілковито відповідають способам праці? Праця мисливого, вбившого кангуру, була особистою працею; але користоване ділами рук його є справою громадською, підпорядкованою певними звичаями. До сього можна зауважити, що та годівляна волость, на котрій була вбита кангура, з усіма її натуральними добрими, є власністю цілого гурта; отже, такою уважається і спольована там кангура.

Споживане їжі підлягає цілій низці обмежень, що мають зв'язок з віком, спорідненем, а найбільше з розумінем про тотемі. Запро краще вивиднене тих обмежень буде користнішим викласти їх в дальшій тязі опису тотемічних гуртів.

Розповідаючи про всілякі гатунки їди у Австралійців, декотрі письменники згадують про людодство. Взагалі, про людодство Австралійців писали не мало. Ще недавно один норвежський вчений Лумгольц навіть не знайшов про них иньшої кращої назви, як людоди. Доктор Рот відносно того людодства каже ось що: "Хоч безпосередні особисті свідчення дотично людодства дуже скупенькі, і хоч тубольці дуже не люблять подавати які б не було відомости дотичного того звичаю, однак нема ваги, що він існує до сего часу з декотрими обмеженнями скрізь поміж племенами осередної частини, так званого, Квінсленду. Отже, в країні Булія є звичаєм зідати тих дітей, що вмирають наглою смертю від раптової хвороби. Окремі частини дитини можуть бути з'їдені її батьками, її спокрівленими братами та сестрами, але тільки ними і ніким опріч них. На запит, ті тубольці кажуть, що коли закопати трупа коханої дитини у землю, так годі позбутись думок про неї. На біду, проти такого провіднення свідчить ховане тубольцями тих дітей, що довго хорували перед смертю і дуже змізернілих. Існують також докази, доводячі, що протягом послідних 10 літ, починаючи від 1885 року, тубольці декотрих місцевостей убивали своїх рідних дітей, щоб їх зїсти.

(Далі буде).

Дж. Н. Ларнед.

ВСЕСЬВІТНА ІСТОРІЯ.

(Продовжене.)

Багато є до показання, що ті давні єгипетські піонери вищого людського виховання посідали здібність взнеслого розуміння річей, геть більшу понад здібності усіх інших народів навіть геть пізнішого часу. Їхні релігійні ідеї були дивною мішаниною наче діточого фетишизму зі взнеслою духовостою. З одного погляду ті ідеї зазначували однобоже та символічне богосвятковане і з другого боку вони репрезентують собою многобоже і святковане бовванів на величезну скалю.

Боги святковані фараонівськими Єгиптями, каже професор Сейс, "були добродійні божища, форми боги-сонця, від котрих єгипецькі царі виводили своє походження. Се була релігія, котра легенько перейшла у певний сорт многобожного однобожа у більше розвинених головах, і котрій товаришили чесноти майже подібні до християнських. Віра у будучий світ та воскресення тіла творили головну частину тієї релігії; з того повстав звичай бальзамовання тіла, щоб воно могло переховатись на день воскресення; з того, також повстало навчання про оправдане мерця не тільки заслугами його добрих діл, але і заступством бога-сонця Горуса. Враз з тією вищою і духовою релігією ішло — принаймні за історичного часу — святковане святої звірини. Се зубочення може бути вивиднене тільки мішаниною рас, про котрі нас запевняють археологи. Святковане звірини певно було вірою передісторичних мешканців Єгипту... Свята звірина давнішого культу була повязана з божищами новоприбульців; в очах вищих класів ті звірі були тільки символами; але нижчі класи продовжували добачати в них, що і їхні батьки бачили, справжніх богів.

Шеста династія, як єгиптологи прозвали, допровадила Стару Імперію до кінця. Се було турбаційне закінчене, за котрим слідували майже шість сот літ розірвання і занепаду.

Момументів полишено трохи, записів небагато, але знайдено багато ознак гвалту і розрухи. Тоді аристократи зросли в силу на рахунок пониження авторитету царів, і їхні чвари та борні скидають ся на війни славетних англійських родин з Йорку та Ланкастеру. Пять династій проминуло за того неспокійного часу і чужи-

нецькі зайди брали участь в тих борнях. Мемфис перестав бути столицею, а по часі Теби стали осідком якогось принца, що надав твердий уряд довго терпівшій країні. За дванадцятій династії, котра повстала у Тебах (десь біля 2778 р. Пр. Хр., після Петре), була відновлена у світі давня слава Єгипту. Знов були довершувані величезні діла будови та інженерки. Мочароватий дистрикт Фаюм був здренований, і водо-схов Нилевих повіней звана в її частині великого спохилу Мерським Озером був урегульований греблями, каналами та лотоками. Відроджене ладу і слави в тій країні тривало кілька століть, а потім, десь в середині пановання тринадцятій династії, знов вибухли цивільні війни, супротивна династія відірвала частину царства від Тебів, і ослаблена нація була повалена ордою варварської навали від сходу. Як оповів Мането, що у короткій цитаті переховав жидівський історик Йозефій, "на ту країну несподівано спав від сходних земель неславетного походження нарід і котру здобув легенько, без жадної боротьби. Ті зайди поскидали тих, що рядили там, попалили міста, і спорожнили копища богів. Вони не добре поводитись з усіма мешканцями, бо одних вони порубали мечем, а інших пігнали у полон враз з їхніми жінками та дітьми. Потім вони настановили одного з поміж себе царем" Мането додає, що той нарід був на ім'я Гикси, що буде понашому "пастуші королі", і що за його часу припукали, що то були Араби. Новітні вчені загально годять ся з поглядом Манета, що Гикси, завоюючи стародавнього Єгипту, походили певно з Арабії, принаймні се певно що до їхньої більшости, і що вони були семитської раси. Гикси панували над Єгиптом багато століть, і є докази, що вони зегипчилились що до поведінки, звичаїв, мови і загальної культури, але не релігії, бо вони тримали ся святковання семитського Бела чи Баала, в одній з його багатьох форм. Але та релігійна різниця спричинила їхнє вигнання.

(Далі буде.)

Чи Ваш товариш, сусід, краян або приятель передплачує і читає "Заморський Вістник"? Коли ж ні, так постарайте ся о се. Познакомте його з сим журнальом, а він напевно сподобає собі і заprenує.

Др. І. Раковський.

ПСИХОЛОГІЯ.

НАРИС НАУКИ ПРО ЛЮДСЬКУ ДУШУ.

(Продовжене).

9. ОСНОВНА ПРИКМЕТА ВСІХ ДУХОВИХ ПРОЯВ.

Заким приступимо до подрібного перегляду духових прояв, мусимо ще звернути увагу на основну прикмету спільну всім тим проявам. Коли ми знаємо що-небудь про те, що діється в нас і поза нами, так знаємо се завдяки нашій свідомості. Коли ми з яких небудь причин утратимо свідомість, приміром, коли ми спимо, маємо горячку, коли зімліємо або затроїмо ся алкогольним напитком, тоді ми не маємо ніякої свідомості і нічого не знаємо, що в нас, з нами і кругом нас діється; а коли ми вернемо назад до свідомості, тоді нічого зовсім не знаємо про те, що було в тім часі, коли ми були непритомні.

З огляду на те багато психологів, між ними вже Арістотель, Кузен, Стюарт Мил, Буйє, а нарешті Вітазек, є тієї думки, що свідомість, се власне сама суть духових прояв; без неї вони так не можливі, як не можливе існування барв без світла, або, кажучи научним способом: **свідомість се спільна форма всіх духових прояв.**

Однак інші психологи, як приміром: Райд, Дугалд, Руає Колер, Жуфруа, Гарніє, звертають увагу на те, що зі згубленням свідомості в нас не переривається духове життя; всі ми добре знаємо, що спляча людина не тратить вразливості на деякі подразнення, та на них часом відповідає, снує далі свої думки та навіть виконує часом доволі складні чинності; всі ми нераз мали певно нагоду бачити, як п'яні люди з собою розмовляють, сваряться, б'ються або танцюють; загально також звісна річ, що люди в горячці мають різні привиди, говорять, виконують різні роботи, а прецінь хоч вони всі про те все не мають найменшої свідомості, ніхто з нас не важивби ся уважати їх бездушними машинами! Безперечно у тих всіх людей, поза браком свідомості, відбуваються далі духові прояви, хоч ті люди про те нічого не знають. Для того згадані психологи є тієї думки, що свідомість є зглядом наших духових прояв додатковою і окремою проявою, яка має на цілі спостерігати наші

духові чинності, се так сказати б наш внутрішній чутник, яким ми спостерігаємо наш внутрішній світ; свідомість є для наших духових чинностей тим, чим є світло для річей, які воно освітлює, вони без неї існують і можуть бути пізнані.

Питання про відносини свідомості до духових проявів до тепер ще в науці не розв'язане, і тому ми обмежимо ся тільки на саме констатоване безсумнівного факту:

1. Свідомість існує;
2. Ми знаємо тільки про такі духові прояви, про які ми свідомі, або, кажучи по психологічному: які відбуваються в нашій свідомості;
3. Для нас існують тільки такі духові прояви, про які ми **можемо** бути свідомі;
4. Духові прояви, про які ми **не можемо** бути свідомими, для нас не існують, значить наука психології не може признати існування таких духових прояв, про які ми ніколи не були і ніколи не можемо бути свідомі. Про що ми ніколи не свідомі, цього ми й не знаємо про се ми не маємо права й можливості що-небудь говорити. Сей факт не перечить цьому, що всі ті духові прояви, про які ми загалом знаємо, а то: думки, почування і прагнення, позістаючи зовсім такими самими, можуть повставати в нас без нашої свідомості; що се можливе, про се ми вже згадували по вище і се признають такі вчені як Гамільтон, Тен, Лоце, Вунд, Гефлер і інші, однак витягати з того далші консеквенції і говорити, що існує якесь відмінне духове життя, инше від звісного нам звичайно, так як се каже Кользене у своїм творі: "Несвідоме життя духа", а навіть приймати так, як Шопенгавер, за основу цілого світу "несвідому волю", до якої Гартман, славетний автор "Філософії несвідомого", долучує ще "несвідому ідею", утворюючи з цього апокаліптичний принцип всесвіту: "Несвідоме", се все можуть бути дуже гарні й актуальні філософічні висновки, якими однак досвідна психологія займатися не може.

(Далі буде).

Загально-українська мова.

(Причинок до витворення загально-української мови.)

(Продовжене.)

В українській мові є 43 згуків.

З того співзгуків буде 32, а самозгуків 11.

Співзгуки ділять ся на **тверді, м'ягкі і півм'ягкі**. Твердих є 21, м'ягких 9 і 2 півм'ягких.

Тверді: б, в, г, ґ, д, ж, з, дз,
й, к, л, м, н, п, р, с,
т, х, ц, ш, (ф?).

М'ягкі: дь, зь, дзь, ль, нь, (рь?);
сь, ть, ць,

Півм'ягкі: дж, ч,

Самозгуки ділять ся на широкі та вузькі. Широкі ті, що стоять під наголосом; їх є 6; вузькі ті, що не стоять під наголосом; їх є 5.

Широкі: а, е, и, і, о, у.

Вузькі: а, (е+и), і, о, у.

1. **Увага:** Вузькі самозгуки "е" і "и" вимовляють ся однаково як вузенький, приголомшений згук. Вузьке "о" сходить у вимові майже на "у".

Про Г.

Співзгук "г" не є питомим українським згуком, але подибуєть ся і в мові Лівобережців, хоч найбільше його вживають Галичани і навіть аж до пересади. Лівобережець каже "географія", а не "географія", але "Герасимчук", "Гавриш" у Галичан — се пересада.

М'ягке р (рь).

М'ягке р (рь) належить до згуків Лівобережа. Але на Правобережжю, починаючи від Києва і кінчаючи Галичиною, "р" тверде, як воно тверде в усіх мовах Західної Європи. Деякі з Правобережців, а особливо дехто з Галичан не годен вимовити **рь**, а вимавля **рй** або просто **р**. Приміром, Лівобережець скаже **ряд**, а Галичанин вимовить **рйад**, не скаже **рятувати**, але **ратувати**.

В списі м'ягких співзгуків ми поставили біля **рь** знак запиту, бо се питане, чи втримаєть ся сей згук в загально-українській мові, чи ні, коли Правобережжє не схоче його прийняти.

Про компромис в сій справі розмовимось пізніше.

Середнє л (ло).

Окрім твердого і м'ягкого л (л та ль) ми маємо ще середульший згук, уживаний головню в сполуці з самозгуком о. Щоб вимовити твер-

де л ми приставляємо язика до горішніх зубів, а щоб вимовити м'ягке "ль" приставляємо цілого язика до піднебіня; а щоб вимовити середульше л (ло) треба приставити тільки кінчик язика до піднебіня. Середнє "л" (ло) є в ужитку, приміром, в канівському повіті на Київщині. Але його уживають дівчата і в цілій Полтавщині, головню тоді, як кокетують з хлопцями.

Що станить ся з тим "дівочим" л (ло), чи воно затримаєть ся в нашій мові, чи щезне, — покаже час. Наш обов'язок нічого не минути, коли справа йде про витворення загальної мови.

Про Ф.

Кажуть, що мешканці степів не кохають ся в губних співзгуків. На степах треба голосної мови, щоб чути один одного на віддаленню. Певно через се Лівобережці уперто не хочуть прийняти "ф", яке таке легеньке до вимови Москалеви. Лівобережці його перекручують на х, хв, кв, п. Але Галичани, яко мешканці гір та горбів, вимова котрих тихша і вужча, вимовляють собі **ф** так само, як мешканці Західної Європи, хоч **ф** цілковито не є згуком української мови.

Про **ф** також іще розмовимось, як дійдемо до справи компромису Наддніпрянців з Наддністрянцями дотично загальної мови.

Питанє "фтеті" (ө).

Сього згуку в нашій мові нема. І наші мовознавці, вкладаючи українську азбуку (Куліш, Драгоманів) відразу "фтеті" (ө) викинули, як се тепер зробили і Москалі. Але коли була рачія відкинути "твердий знак" (ъ), "іжицю" (ѣ) та "ять" (ѣ), — справа **ө** має прийти під перегляд.

Згук **ө** не є ані **фт**, ані **ф**, ані **т**. Сей згук нині існує в ісландській, в англійській і інших мовах. Англійці його значать "th". Сей згук тоді тільки можна вимовити, коли дати кінчик язика межи зуби. Певно, що в звичайній нашій балачці ми того **ө** не потребуємо, як Лівобережець не потребує і **ф**, але в студіюванню чужих мов: жидівської, грецької, англійської, тощо; в означенню чужого слова нашими буквами потребуємо і **ө**. Тому в нашій розвідці ми містимо **ө** враз з **ф** та **г** в рубрику чужинецьких згуків.

(Далі буде).

Н. А. Рубакін.

КАМЕНІ ЩО ПАДАЮТЬ З НЕБА.

З московської переклав В. Б.

(Продовжене).

Куля часом може вдаритись не у пісок, але в зимну землю, а навіть і у сніг. Але і в такому випадку та куля нагрівається. Те тепло в кулі зявилося завдяки затриманню руху. Коли стримане руху більше а удар дужчий, — більше буде і нагріте. Від удара в якогось стримача куля дужче нагрівається ся ніж від тертя об повітря. В сім випадку хуткий рух перетворюється у теплоту: рух спинюється і пропада, але на томість з'являється тепло.

Те ж саме діється і з каменем, падаючим з неба. Бож і він подибує вперте своєму паданню, себто його рухови. Але ту йому впирається повітря. Бож камінь падає з неба, з величезної височені, з такої височені, де вже цілковито нема повітря. Спочатку такий камінь летить поміж небесними світилами у безповітряній просторі, потім він залітає, нарешті, у такі місця, де починається повітря. Тоді той камінь з розгону вдаряється в повітря і летить в нім. Але у повітрі він негоден летіти так вільно, як перше. Його летови перешкаджає повітря. І так з'являється стримане руху каміня. А як є стримане руху, є і нагріте, є і тепло. Таким чином камінь, падаючий з неба, дійсно нагрівається ся.

Чи правда, що високо над нашими головами цілковито нема повітря?

Чи ж правда, що над нашими головами цілковито нема повітря? Правда. Вище від землі дихає стає важчим, тому що там чим вище, тим повітря стає рідшим, воно там не таке важке, як попри землю. Се багато разів випробували на собі ті люди, котрі злітали на баллонах. Їм ставало важко дихати навіть на височені десятих кілометрів. А щоб з ними сталося у випадку, колиб вони опинились на височені двадцятих, тридцятих або сотки кілометрів. Здавна відомо, що земне повітря не досягає місяця. На височені кількох соток кілометрів цілковито нема повітря, навіть найрідшого. Повітря тримається попри землю, бо земля і його теж притягає до себе. Коли б не було того притягання, так земне повітря давно б геть собі вивітрилося у безодні небесні, а на землі не позісталось би від него і духу. Тоді б не було чим дихати.

Але ближче до землі, — більше повітря. А як більше повітря — дужче з його боку стримане руху хутко падаючому каміневи.

А те стримане велике і міцне. Повітря дужче перешкаджає паданню каміня, ніж навіть гарматній кулі. Се тому, що камені падають з неба з подивляючою шпаркостею.

Деякі камені летять сто разів дужче від гарматної кулі. Є гармати з котрих куля летить пів кілометра на секунду; а деякі камені летять зі швидкостею п'ятдесят кілометрів на секунду, а часом навіть швидче. Яка ж се воно швидкість? Візьмімо годинник і подивімося на секундову стрілку. Та стрілка суниться по циферблату від однісінького розділу до другого, від криски до криски. Простір між тими крисками не є ширшим від проміру звичайної шпильки. А тим часом як та стрілка пересунеться через один такий поділ, декотрий величезний камінь пролетить уже 50 кілометрів. Такої швидкості і уявити собі годі. Але були випадки, коли каміне летіло ще швидче, — деякі пролітали 70, а навіть і 80 кілометрів на секунду. Жадна куля ані з кріса, ані з канони негодна здогонити такий камінь, вона полишить ся геть позад него.

От яким робом довідують ся про швидкість їхнього падання: зауважують години та хвилини, коли і де такий камінь з'являється, коли і де його розриває. Був, приміром, такий випадок. На Угорщині є місто Раабо. 17-го Червня 1873 року мешканці того містечка були побачили на небі блискучу огню кулю. Се був великий распечений камінь, що падав з неба. Він падав не просто на землю, але навскоси недуже високо понад землею. Камінь летів в західнім напрямку. Пролетів він дуже хутко і щез за обрієм. Поміж мешканцями міста Раабо здибалися тоді розумні та свідомі люди, котрі розуміли, що воно було та огня куля. Вони пунктуально зазначили, коли власно з'явилась та куля. Сталось се якраз 16 хвилин до п'ятої. А тим часом той камінь летів собі далі. Так він перелетів понад багатьма містами та понад кількома країнами. І мільйони людей бачили, як летів той камінь понад їхніми головами: він ссяв і пролітав дуже хутко. Той камінь перетяв Угорщину, пролетів понад Моравою, понад Чехами, аж прилетів у один австрійський дистрикт, Цвіттау. Там він розлетів ся і згас.

(Далі буде).

Джордж А. Корниш.

ПОЧАТКИ ХЕМІЇ.

(Продовжене з ч. 9.)

5. Збільшене ваги підчас горіння. — Застановимо ся знов над випадком субстанцій нагріваних у ростоплячі. Можуть статись три річі: (1) Вони можуть бути розкладені горячем; частина субстанції піде геть, а решта лишить ся; (2) вони можуть сполучитись з дечим і сотворять нову субстанцію; або (3) металевий може відмінитись у нову субстанцію без жадного сполучення з иншою річею, з одного боку, або виданем з себе якогось продукту з другого боку. Легенько можна довідатись, котрий з тих трьох чинів став ся, бо коли б став ся перший, так тоді вага остачі буде меншою від нагрітої субстанції; у другім випадку вага субстанції буде більша; а в третім випадку не буде жадної відміни що-до ваги. Усього, що треба зробити, треба зважити ростопляч враз з тим, що в нім містить ся перед і по нагріваню. В одній спробі зробленій з мідяним трачином, вага ростопляча і того трачиня була 27.522 грама, а по нагрятю 27.693, подаючи збільшене ваги на .171 грама. Залізо, олово і цина теж збільшують ся на вазі. Фосфор та магнезій також стають важчими, коли уважають, щоб сотворена субстанція не вивтікала. Коли горить свічка, тоді здається, що від неї не лишається остачі, але колиб зібрати витворені з її горення субстанції, так виявить ся, що продукти повставші від того горіння будуть важчими від самої свічки; тими продуктами будуть гази, і треба спеціальних приладів, щоб їх позбирати. Таким самим робом можна довести, що дерево, нафта і инші субстанції збільшують ся на вазі, коли горять. Се збільшене на вазі первістні дослідачі горення або не зауважували, бо ним лехковажили; бо вони мало робили вжитку з балансу, не звертаючи уваги на вагу тіл. Неувага застановлення над вагою балансу затримувала на довгі літа розв'язане проблему горення; аж Лявуазьє почав виміряти кількості субстанцій в реакціях, і се спричинило розв'язане, нарешті, того проблему повище поданим робом.

Коли нагріваний у ростоплячу металевий збільшується на вазі, те збільшене мусить бути спричиненим всмоктянем з повітря якоїсь субстанції або з огню ростоплячом або самим металем.

(Далі буде в ч. 13.)

Чарлес Г. Д. Робертс.

ХАТА У ВОДІ.

(Продовжене.)

Другий хідник спеціально призначений до швидкого виходу вразі небезпеки з боку даху був майже такий завеликий як і перший, але більш короткий і спохилий. Він був до того ще й покручений; нащо, про се знали ті будівничі, але людським глядачам було воно незрозумілим. Виходи з обох хідників провадили завжди у вільну воду, незважаючи на те якби не були в зимі люті морози і який би не був тоненький ледовий панцир на поверхні ставка. Поблизу тієї хати булькотіли джерела, видобуваючись з дна; вони власно і тримали температуру води в ставку досить теплою у найтяжчі морози, так що, в найгіршій випадку, лід ніколи не досягав грубости півтора ліктя, хоч в той сам час в найбільших озерах тієї місцевости грубість льоду досягали до трох і більше лікот.

Зак ранений бібр лежав у кімнаті, зализуючи свої гонорово набуті вразки, двох инших членів його родини увійшли і наблизились, до него. Простою, але зрозумілою мовою було їм сказано, що їхня присутність не була там пожаданою, і вони відразу винеслись, вживаючи кожен инший вихід. Один з них підплив до вкритого травою берегу острівця, випхав свою голову з води під покривом півялого зеленого, прислухавсь якийсь час нерухомо, потім виліз у високу траву і ліг там вигріватись, схований від цілого світа, окрім кружляючого над головою сокола. Другий же більш працювитої вдачі поплив до горішнього кінця ставка, де, як він знав, була робота, яку треба було зробити.

Хоч якою не була спокійною поверхня ставу, попід нею було жите і рух. Кожної хвилики поверхня води ставала зворушеною і тоненькі пруги дуків розходились в напрямку берегів, спричинені малим темним носом виставленим з води на хвилю. Припадковий глядач міг би сказати, що се риба спливає ловити мушки; в дійсності се були полохливі бобри, котрі видобувались подихати, але боялись показати себе через Боя. Вони були усі певні, що він в дійсності не пішов геть, але був десь у сховку, вичікуючи спасти на них.

Рух у ставку робили мешканці Хати у Воді, бо їхнє притуловище було займлене їхнім раненим і тому у лихій гуморі чемпіоном.

(Далі буде).

С. К. Кушелівський.

ПІДВАЛИНИ ХЛІБОРОБСТВА.

(Продовжене).

Найбільшим прикладом неполового розплодження будуть трави. Усі довголітні трави розмножують ся стеблами, що виростають з їхніх колінець, які містять ся попри землю або під землею. нові стебла дуже куценькі, чито сидячі, тоді той чин буває подібним на повстане пагонців у пшениці та вівса. Здебільшого розродча галузь росте більш-менш поземо, попри землю або під землею, випускаючи коріне коло колінець і одно або більше стебел догори. Такі поземі галузи звуть ся підземними вусами. Листе такого вуса, ростучого під землею, перетворюєть ся у безкольорові кулики. Такі підземні вуси звуть ся ще й **корнищами**. Нова цівка буває спочатку галузою старої цівки, але часом вона випускає своє власне коріне, стає самостійною і своєю чергою розпускає від себе нові пагонці та вуси.

Обр. 1. Галузка горішка, що показує спосіб витворення нових рослин.

Певно усі б трави пропадали після досягнення їхнього насіння, колиб вони не посідали повище згаданих здібностей розмноження. Та рослина, що бере свій початок з колінця очевидно витворює насінє тільки один раз, але вона може розпускати вуси і таким чином продовжувати ріст трави. Ботаники записали такого гатунку рослини до класи довголітніх, але вони гостро різнять ся від таких довголітніх рослин, як люцерна або дерево.

Трави, що пускають довгі корнища, витворюють густий дерен, і тому вони найбільше надають ся про пасовища. Але рослини з малим корнищем, от як темотеус, надають ся більше на сіно.

Обр. 2 показує метод розмноження за допомогою підземних вусів, чито корнищ.

36. Бараболі се відмінена баделіна. Очка випускають бадиле, і тому звичайно, під час садження люди розтинають бараболі на кусники так, щоб на кожному куснику було хоч одно очко. Сила проб довела, що більші кусні бараболь видають більший врожай. З 95 спроб, зроблених на різних дослідних стаціях в Злучених Державах, 76 показали, що половинки бараболь видали кращий врожай, ніж менші кусні з двома очками, зпоміж тих послідніх тільки 19 дали більший врожай, ніж половинки бараболь. На двадцять і двох стаціях переконались, що чистий дохід від урожаю, після обтягнення видатків на насінє*), був вищий від посадки половинок, а на 7 стаціях переконались, що дохід був більший від посадки кусників з двома очками.

Більше очок на однім куснику як два дають мало користи, тому що кількість бадилін обмежуєть ся розміром великості бараболі. Кожне очко має в собі певну кількість брости, з котрої тільки невелике число видає бадиле. Добре перед садженем тримати бараболі в місці, де є досить сьвітла. Поростанє бараболь в темнім місці шкідливе; бо тоді їхнє бадиле буває довге і тонке. Коли садженє бараболів відбуваєть ся машиною, треба уважати, щоб вони дуже не поросли. У випадках садження скороспільної бараболі, варто дати їй порости одноцалевим бадилем, а тоді садити бараболі руками.
(Далі буде.)

*) Часом бараболянні бульби зветь ся насінєм. Дійсно в господарськім розуміню вони будуть насінє, але не в ботаничнім.

Др. Іван Франко.

Нарис Історії УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

(Продовжене.)

Староруське походжене треба признати також для вельми розповсюдженого збірника приказок і духовних афоризмів, відомого під назвою Пчела; збірник приказок під таким самим титулом, уложений ще в X віці в Болгарії, не має нічого спільного зі староруською Пчелою. До таких збірників уложених старій Руси належить також Маргарит, зложений із слів переважно Іоана Златоуста з додатками иньших старих отців церкви, на взір старо-болгарського Златоструя, уложеного царем Симеоном. Взагалі треба сказати, що вже в половині XI віку в Північній Руси все найпотрібніше для богослуження і релігійного життя широких верств народа було чи то перекладене з грецького, чи то попереводжене з болгарського, чи то поперероблюване власною працею. До таких перерібок належали просторі празничні Минеї, правдоподібно на весь рік, з яких пару місячних книг опублікував проф. Ягіч у Петербурзі. В половині XI віка треба зазначити важний фахт, що князь Ярослав закладає першу бібліотеку при Софійським Соборі, і затрудняє при ній багато писарів та перекладачів. Нема сумніву, що переписувано також грецькі тексти; маємо найстарші послання київських митрополітів, родовитих Греків, у грецьких текстах і в рівночасних старо-руських перекладах.

III. ОСВІТА.

Питанє про письменську і перекладну діяльність у старій Руси вьжеть ся тісно з питанєм про стан освіти і шкільництва в тих найстарших часах. Маючи на увазі те, що найстарша староруська інтелігенція складала ся з войовників і купців, по части Норман, по части Славян — людей, що звичайно по кілька разів у житю відбували ближчі або далші походи і подорожі і пробували довше або коротше в різних визначних культурних центрах Заходу, Півночі, Сходу і Півдня, таких як Новгород, Київ, Корсунь, Константинополь, не говорячи вже про дальші східні і західні землі, мусимо припустити, що значна частина тих купців і войовників була хоч по троха познайомена з мовами германськими, перзською, арабською та

грецькою. В найстаршій памяті нашого письменства, в згаданім уже Супрасльським рукописі, маємо під днем 7-го лютого, переклад корсунської легенди про сімох корсунських єпископів і апостолів — живе свідоцтво близьких духових відносин Руси з півгрецьким Корсунем. З часів Володимира Великого маємо перше свідоцтво про заснованє в Києві шкіл для боярської чади. Несповна сто літ пізніше бачимо київського дружинника князя Святослава, Василя, висланого на Волинь з метою оглянути тамошні школи.

Значними центрами книжної просвіти були також монастирі, в яких деякі монахи ціле жите присвячували переписуваню богослужебних або душеполезних книг. Старі літописі згадують також про многих князів, митрополітів, єпископів як про людей книголюбних і широко вчених, філософів, про яких мусимо допустити, що вони крім своєї церковно-руської знали також грецьку мову і дещо з грецького письменства. Обидва старо-руські митрополіти руського походження, Іларіон і Климент Смолятич, були люди високо освічені і талановиті письменники, хоча з писань другого лишило ся нам тільки дещо тай то непевне.

Між монастирями Південної Руси займає перше місце славний Печерський монастир у Києві, що в XI і XII віці видав ряд мужів заслужених також у письменстві. На чолі тих мужів стоїть ігумен Теодосій, головний організатор монастиря, від якого лишило ся нам декілька поучень і посланій, декотрими письменниками запідозрени, але на мою думку автентичних. Другим у ряду являється чернець Нестор, якого до недавна вважали автором найстаршого літопису, та якому присудити можна напевно лише два твори: Житіє Бориса і Гліба і Житіє Теодосія Печерського. Третім видним печерським письменником я вважаю монаха Теодора, ученика Теодосієвого, якого перу безсумнівно належить опис віднайденя мощий Теодосія в р. 1090 і якого я вважаю редактором так званого Печерського літопису, що творить третю частину початкового літопису від смерті Святополка Окаянного до р. 1090.

(Далі буде).

Др. Зенон Кузеля.

ХВЕДІР КОНДРАТОВИЧ ВОВК.

З приводу других роковин смерті.

Дня 29 Червня 1918 р. помер у дорозі з Петербурга на Україну визначний український учений й заслужений громадський діяч Хведір Кондратович Вовк (Волков). Запрошений академіком Вернадським до Київа, щоби взяти участь в організації української Академії Наук, Вовк не гаючись вибрав ся в далеку дорогу, але не вдержав уже прикростей довгої подорожі, яка ще кілька літ тому була б іграшкою для невтомого й вічно молодого дослідника, й помер наслідком простуди в Жлобині над Дніпром, перед самим порогом тієї України, до якої все так рвало ся його горяче серце.

В особі покійника Україна понесла велику й невіджаловану втрату. Одні оплакуватимуть в нім останнього семидесятника й горячого українського патріота, другі — визначного вченого світової слави, а всі, хто його знав, людину із чутким золотим серцем, яке зєднувало йому приятелів по цілому широкому світу, куди тільки не занесла його доля підчас його довгого, сімдесятьлітнього, непосидючого життя.

Хведір Кондратович це доволі рідкий тип вченого громадянина, що від наймолодших літ до пізньої старости жив житєм загалу й присвячував йому всі свої думки й сили, що не відмежував ся від громадянства своєю науковою спеціальністю й не робив із науки тайни, а радо й завзято ширив її між як найширшим загалом, стараючись зацікавити всіх житєм і бутєм народу й усіми проблемами, які його займали. Без крихітки зарозумілости й не оглядаючись на славу, покійний Хведір Кондратович безінтересовно ширив своє велике знанє між своїми учнями й знайомими й тільки треба жалкувати, що так мало з того, до чого дійшов він у своїх студіях, полишило ся в формі писаних праць. А ще більше як широке знанє й основне розуміння свого предмету, антропільогії й етнології, впливав він на окруження своїм невичерпаним ідеалізмом і запалом до студійованя, до праці, до поступу. Покійний Вовк не жалів себе й свого здоровля, коли цього вимагали інтереси науки або громади, й потрапив поставити в кут людей молодих і здорових. Хоч старий вже віком, покійний відмовляв собі літнього відпочинку й буквально товк ся по цілій Україні, збираючи етнологічні матеріали, роблячи антропометричні поміри; фотографуючи типи будівлі, збираючи предмети до різних музеїв (як напр. Наукового Товар. ім. Шевченка у Льво-

ві, Музею Олександра III. віденського Етнографічного Музею, парижського і т. д.)

Покійник мав незвичайно великий дар популярного викладу й потрапив навіть найтрудніщі, фахові теми представити так, що їх могли зрозуміти й люде без відповідного фахового підготовлення. Його виклади тішили ся тому великою фреквенцією й мали дійсний не проминаючий успіх. Загалом покійний Вовк любив давати поясненя й радо запуслав ся в розмови, особливо з молодіжею, між якою шукав співробітників для своєї наукової спеціальности, докладного розслідження типу й культури українського народу. Довкола Вовка був завсіди гурт молодих adeptів науки, які бачили в нім невичерпане джерело знаня. До молодіжи Вовка все тягнуло; його мрією було завсіди, особливо перед революцією 1905 р., здобути місце професора свого фаху й займатися фаховим образом молоді в семінарах і підчас наукових екскурсій. Коли ж доля здійснила його мрії, він зараз узяв ся за це діло й окружив ся гуртом учнів, з якими думав систематично розслідити цілу територію України. Зокрема плянував Вовк заложене окремого антропільогічного інституту й був певний, що це вдасть ся йому згодом зробити на Україні. Смерть перепинила виконанє цього пляну, але що покійний не покидав його до останку, видно з завіщаня, яким він свої наукові матеріали, збірки й книжки велів передати одному з київських наукових товариств, яке згодило ся заснувати Український Антропільогічний Інститут або незалежну Антропільогічну Лабораторію для широкого розповсюдження вислідів антропільогічних наук.

Хведір Кондратович Вовк родив ся в 1847 році в селі Крачківці Пирятинського повіту на Полтавщині. Початкову освіту одержав у ніжинській гімназії, а вищу на природничому факультеті (виділі) одеського й київського університетів. Научною й громадянською працею небіщик зачав займатися ще на шкільній лавці і з тих часів маємо кілька його спеціальних наукових розвідок, оголошених у першому томі "Записок Южно-Западнаго Отдѣла Русскаго Географическаго Общества", якого був основателем і діяльним членом, побіч таких відомих учених як Антонович, Драгоманів, Житецький, О. Кистяківський, Михальчук, Русов, Рудниченко, Лисенко й иньші. (Далі буде.)

Др. Р. Л. Гарнер.

ЧИ МАЛПИ ГОВОРЯТЬ?

(Продовжене.)

Фонограф показує, що культурніший тип малпів має обширнішу голосову збірку і більше число згуковирозів, чистіше висловлених більше сталими прекметами, і, як видно, ясніші зми-слово, ніж мають животини молодчих типів, Сі прекмети виразніші у шимпанзів, ніж в ко-трих иньших животин нищих людей.

Слідуючий факт з ряду важних є той, що звисні устні згуки малпів в сути є тими самими в нарисі і прекметах згуковирозу, як звисні згу-ки людської бесіди. Видаючи ся зних будуть підставні згуки глибокого "а", як в слові war-воар (війна); коротке "а", як в hat-гет (капе-люх); довге "и", як в blue-блю (блакитне); ко-ротке "и", як в hut-гот (хатина); коротке "о", як в cot-кот (хлів); випадково довге "о", як в move-мув (перепихати); і двоголосівка "eu" як в французькій реуніо. Не кожна малпа ви-дає усі сі згуки; але шимпанз висловлює; а є й иньші згуки ще більше невиразні.

Втой час як неможливим є передати на пи-сьмі більшість звірячих згуків, усі згуки зазна-чені тут надають ся до складання з співзгукими елементами, чи то до вокалізації, як се технічно зветь ся; декотрі з тих згуків, як висловлені малпами, дійсно мають в собі зародкові спів-згуки, от як початкові і щезаючі згуки півго-лосівок "w" і "y", разом з значними гортанка-ми і губними. Сі криски свідчать про перехо-довий щабель в еволюції бесіди і підпирають запевнене, що згуковироз малпів наближені до згуковирозів людини, бож фізичний тип малпи є близькими до людського.

Слідуючою вказівкою є, що певні устні згуки малпів розуміють ся малпами тогож са-мого рода, і їхній зміст досить означений, що-би викликати однострійність відповіді, яка справджує висновок, що ті особисті згуки ма-ють зміст, відповідаючий потребам животини, так самісінько, як бесіда людини відповідає її потребам; що однакові згуки звичайно мають однаковий вплив на тих, хто їх чує, і що певні иньші згуки завжди чинять иньший певний на них вплив.

Зауважте також, що згуки звичайно звер-нені до якоїсь особи або гурту, з виразною ме-

тою викликання відповіді від запитаних, мають повторяти ся запитувачем доти, доки не одер-же відповіді: а з того видно, що бесідник є свідомим змісту ним висловлених згуків, по-заяк обсервації доводять, що малпи звичайно не видають тих згуків на самоті.

Акуратність з якою малпа регулює гуч-ність, тон і прекмети тона, показує, що вона ознайомлена з вартостею згуків бесіди як за-собом комунікації; а сей факт припускає, що вона посідає істинку і талан бесіди.

Було показано, що усі малпи пізнають і очевидячки розуміють устні згуки подібні до їхньої власної раси, наколи ті згуки імітовані (підроблені) фонографом та иньшими меха-нічними засобами. Сі факти показують, що згук у малпів є засобом передавання гадки.

Збірка слів кожної раси животин важить ся їхніми дійсними, правдивими потребами. Во-на складає ся з скількох поединчих згуків ка-тегорічного значіння, котрі не роблять ся здіб-ними до вживання при помочи запоміжних слів або сполученем в речення. Убогість скількості слів не зменьшує їхньої дійсности яко бесіди. Слово є найменшою одиницею висловлення, однак се бесіда самісінько, як одна крапля во-ди є також дійсна вода, як і повний цебер її.

Вся dat focus у висновку, що кожна малпа має дар бесіди, досить розвинений, щоб висло-влювати ріжне бажання, потребу або розумові чинощі так само як вона здібна зрозуміти їх.

Вірять, що сама людина розвинулась з малпячого прототипу. Чиж не може людська бесіда бути розвинена з тогож самого джерела? Отже коли (як мої досліди показують), згуки висловлені малпами виконують такі самі обо-вязки в малпячій житю, як людська бесіда у людській, так чомуж би не звати се бесідою?

Як говорити до малпи.

Майже неможливо висловити звірячу бесі-ду, а навіть і людську, запомочею знаків, однак ми просили Др. Гарнера порівняти близше з людськими згукими кілька слів з малпячої бе-сіди.

(Далі буде).

Др. Іван Куровець.

РАДИ ПРО ЗДОРОВ'ЛЄ.

(Продовжене).

Людина, як всі інші животи́ни, має здібність **розроду**. В тій цілі у людини є до того окремі прилади.

У чоловіків є дві залези, котрі звано "яйця-ми", в котрих витворюєть ся мужеське сімя; у жінок є яєчник, залез, що витворює яєчко.

Коли полові частини тіла дозрівають, ті залези пучніють і тоді починаєть ся їхне природне діланє.

У чоловіка витворюєть ся в "яйцях" мужеське сімя. Воно збираєть ся на запас в сіменних міхурцях; підчас полової злуки сімя виходить з сіменних міхурців з мужеського тіла. Сіменна комірка така дрібна, що її мож оглядати лише через побільшаючі шкла; вона, як і усі комірки, складаєть ся з первища (пязма, творча матерія) і має до того нитковатий випуск наче хвостик, який має здібність безнастанно рухати ся і в сей спосіб посувати сіменну комірку наперед. У жінок витворюєть ся в яєчнику яєчко, мікроскопійно дрібне. Достигнувши воно дістаєть ся з яєчника до дальших полових приладів, де підчас полової сполуки через зіткненє з мужеським сімєм наступає заплідненє, а то в сей спосіб, що мужеська сіменна комірка, посувана наперед своїм хвостиком, пробиває плід болоночки, що покриває яєчко. Підчас полової злуки виприсує з сімени чоловіка велике число сіменних комірок, але до заплідненя яєчка потрібна лише одна. Через заплідненє повстає розвиток нової людини. Через злуку двох дрібно-видимих комірок переходять всі добрі і лихі прикмети тіла і душі, як здібності, сила індивідуальности, фізчне здоров'є, здібності до ріжних хоріб дітей.

Що таке здоров'є, хвороба і смерть?

Людина здорова, коли усі частини її тіла, усі її прилади в поярдку, поки всі житєві чинності в повнім русі без стриму і болів, а так само мозок і нерви. Поки житєвий чин в усіх комірках, себто, будова, віднова, розпад і видалюванє розпадових частин з поодиноких комірок цілого тіла йде в ладі і без стриму. Знаємо з досьвіду, що як заболить хочби незначний прилад нашого тіла, так вже згода і порядок в цілім устрою похитаєть ся. Як людина

здорова, вона радо і легко без болю працює, не мучить ся, а при захорованю хочби одного з приладів робота йде лияво, поволі, мучить; болить ціле тіло. Як людина здорова, хоч і вбога, вона щаслива. Найбідніша людина, здорова розумом та тілом, є більший пан, як великий багатирь каліка або хорий.

Вартість здоров'я може оцінити той, що перебув сам тяжку хворобу, — а звичайно в житю цінимо здоров'є тоді, як його згубимо.

Наколи в устрою людського тіла один з житєвих приладів схитнєть ся, не сповняє своїх чинностей, як слід, приміром, заболить голова або живіт, кишки не добре травлять, так зараз послідує забуренє в цілім тілі; горіне себто, перепалюванє тіла стає невистарчаючим, розпад і видалюванє всіх недогарків і нечистоти з тіла спинюєть ся, рух цілої машини не йде як треба, — наступає **захорованє** людини; — в міру важности житєвого приладу і сили забурєня, хвилеве недомаганє, легка або тяжка недуга.

Наколи в устрою цілого тіла накопичить ся від непорядку забагато нечисти, розпадових частин, так що устрій їх з себе не в силі видалити, а віднова хорого тіла слабне, тоді приходить вичерпанє усіх животних сил, і нарешті спиняєть ся ціла машина, — наступає смерть.

На здоров'є людини, хочби усі обставини житя були упорядковані, гарні, мають великий вплив її літа, чи людина молода, чи стара, її пол і натура (темперамент) і її особисті прикмети, котрі вона їх удідичила по батьках, її звичаї і прикмета до якої вона належить.

Здоров'є людей і нахил до хвороби в ріжні літа є ріжний; — инакше є з нашим здоров'єм, як ми молоді, ще дітьми, а инакше в дорослім віці, а инакше в старощах. Вік людей, що до здоров'я, треба ділити на три періоди. Перша пора від роду до 7 літ, тоді людина захоровує легко, — від 7 до 60 років се друга пора, тоді вона найдужча, а по 60 роках зачинають ся старощі, людина слабшає, має малу житєву відпорність проти всіляких хоріб, легко захоровує, часто хорує. Старощі се вже хвороба.

(Далі буде).

ЗАМОРСЬКИЙ

ВІСТНИК

("The Trans-Oceanic Herald")

Научно-літературний ілюстрований двотижневник, метою котрого є помагати українським робітникам та рільникам в набутю научного знання та витвореню широкого сьвітогляду.

В бігу видань "Заморський Вістник" буде містити в собі слідуочі науки: Мовознавство, Математику, Географію, Геологію, Астрономію, Фізику, Хемію, Біологію, Зоологію, Ботаніку, Історію, Історію культури, Антропологию, Гігієну, Хліборобство, Механіку, тощо аж до Фільозофії. Як також і красне письменство.

Виходить кожного 1-го та 15-го, кожного місяця.

В Канаді передплата на рік \$2.50, півріч. \$1.25 до Європи і Америки річно \$2.75, півріч. \$1.40.

Поодинокє число 15ц.

Zamorskyj Vistnyk

504 Queen St. W. TORONTO, ONT.

"НОВА ДОБА"

Часопись для українського працюючого народа. Виходить що тижня, у Відню. Кождий український робітник і фармер повинен собі її принумерувати.

Передплата на рік тільки 1 доляр.

Посилати передплату на адресу:

"NOVA DOBA"

WIEN, VII., BURGGASSE 2 (Hotel Hoeller).

ЯК СТАТИ ДІЙСНИМ МУЗИКОЮ?

Ви станете дійсним музикою, коли пічнете брати лекції музики у професора музики Міхаеля Анджела.

Він учить грати на скрипці, мандолині, корнеті, саксфоні, і всіляких иньших струняних та дутих інструментах.

Добрий учитель для дітей також.

Телефонуйте, або самі зголосіть ся особисто:

Prof. Michael Angelo

Alhambra Hall 450 Spadina Ave.

поблизу College St. Teleph. Col. 17.

СЬВІЖА ЯРИНА!

Родимці! Сьвіжу ярину, садовину, набіл і яйка дістанете в

Української Огородничої Кооперативи

Ми привозимо усей згаданий продукт власним троком до Торонта кілька разів на тиждень і розвозимо по хатах, реставрантах та бордин гавзах.

Маємо усю старокраєву ярину, як часник, кріп, тощо.

Квашені огірки і капусту будемо висилати на замовлення бочками в усі місцевости Канади.

Замовлення подавати на адресу:

PETER WOZNY

R. R. № 2.

P.O. West Hill, Ont.

Нові Книжки з Краю!

В. Винниченко.	"Географія України",	80
"Краса і Сила", 260 ст.	\$ 1.00	"Історія України", 50
"Голота", 291 сторін	1.00	"Зоологія", 60
"Боротьба", 251 сторін	1.00	"Людина", 25
"Кузь та Грицунь", 216 с.	1.00	"Про Світ Божий", (з астрономії) 50
"Історія Якимового Будинку", 210. сторін	1.00	Театральні Твори
"Рівновага", 274 сторін	1.00	написані в краю підчас війни.
"По Свій", 208 сторін	1.00	Елисей Карпенко.
"Босяк", 246 сторін	1.00	"Момот Нір", (трагедія) 30
"Чесність з собою", 268 с.	1.00	"Білі Ночі", (драма) 20
"Хочу", 303 сторін	1.25	"Осінньої Ночі", (трагедія) 15
"Божки", 356 сторін	1.50	"Святого Вечера", (драма) 15
"Між двох сил", 136 ст.	50	Найновіші видання в Америці
Всі разом — Десять долярів.		Осип Мегас. "Трагедія Галицької України", 1.00
Иньші Книжки		Антон Сінклер. "Нетри", 1.00
"Син України", з кольоровими образками	\$ 2.00	А. Чайковський. "Відвдячився", 1.00
Книжки шкільні		А. Богданов. "Корот. Виклад
"Математика", практичні поради з аритметики і геометрії	50	Політичної Економії", 2.50
"Фізика",	60	В. Короленко. "Без Языка", 70

Українці! Повисше наведені книжки, це книжки дуже гарного змісту і виданий на них гріш принесе Вам велику духову користь. Замовлення просить ся слати на адресу:

SICZOWY BAZAR

34 E. 7th St. New York.

P. S. Пересилку і "текс" оплачуємо самі, хто бере в нас книжок не меньш як на 10 долярів.

Для Клюбів, Бібліотек і Агентів даємо опуст.

ПРЕНУМЕРУЙТЕ СОБІ

❖ МОЛОТ ❖

САТИРИЧНО-ГУМОРИСТИЧНА ЧАСОПИСЬ

Передплата на рік \$ 2.00, поодинокі ч. 10 ц.

Адреса:

"МОЛОТ"

414 E. 9th St. NEW YORK, N. Y.

ЧИТАЙТЕ ГУМОРИСТИЧНУ ГАЗЕТУ
"ОСУ".

Дорогий Читачу!

Коли Ви хочете мати щиро-го друга, який би Вас розвеселив в сумних хвилях, то без найменшого вагання за-пре-ну-меруйте собі газету під назвою "ОСА". В сій газеті знайдете правду висказану в обороні ро-бітника, а чорноризни-ків і темнителів наро-да "ОСА" кусає до загину. Таку газету кожний ро-бітник повинен читати і мати в хаті. Газета "О-СА" боронить робітни-ків на кождім кроці, а та-кож в ній знайдете гарні

і навчаючі статі, новелі, оповідання, гумор і сатиру, а рівнож і цікаві образки. Тож не чекайте і не думайте над сим довго, але ще нині за-пре-ну-меруйте робітничу газету "ОСУ", котра з великого формату (на 8 сторін друку), а передплата низька: на рік коштує \$ 2.50 а на півроку \$ 1.50. Однак хто пішле в тім місяці свою цілорічну передплату — сему вишлеться величавий календар "ОСИ" зовсім даром. Тож користайтесь з нагоди і посилайте замовлення з грішми зараз на адресу: —

"OSA" PUBL. CO. DEPT. V.

748 N. Robey St. CHICAGO, ILL. U.S.A.

ФОТОГРАФІЧНА ШКОЛА!

Богато з наших людей що їдуть до старо-го краю, бажали-б знати фотографованя. І вла-сне така школа буде відкрита у

MODERN STUDIO

452 Queen St. W. Toronto, Ont.
Phone College 6569.

ТРЕБА РОБІТНИКІВ.

Робота в фабриці. Платня від 42½ до 47½ цент. на годину. Мешкане 50 ц. на тиждень. Добра їда. Візьміть потяг до Niagara Falls а звідтам трамваем до Chippawa, Ont.

Компанія дає 4 години бонусу на тиждень.
North Company Chippawa, Ont.

ЧИТАЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

"УКРАЇНСЬКІ ЩОДЕННІ ВІСТІ"

Одинока щоденна часопись для українських
ЕМІГРАНТІВ В АМЕРИЦІ.

Ся часопись має своїх кореспондентів в
Європі, а також в різних центрах
української еміграції в Америці.

ПЕРЕДПЛАТА: на рік \$ 15.00;
на 6 місяців \$ 8.00; на 3 місяці \$ 4.50;

По оказове число пишеть, і передплату
шлеть на адресу:

UKRAINSKI SHCHODENNI VISTY
502 E. 11th St. NEW YORK, N. Y.

Приймається передплата на часопись

„УКРАЇНА“

Національний, Поступовий і Безпартійний
Український Тижденьник

ПЕРЕДПЛАТА:

В Злучених Державах на рік \$ 2.00;
В Канаді на рік \$ 2.50;
За границю на рік \$ 3.00.

Приймається передплата і на гумори-
стично-сатиричний український часопис

БАТІГ

Виходить що-два тижні.

Передплата 2 долари на рік.

До Канади і за границю \$ 2.50 на рік.

Редактор ГРИЦЬКО ЧАЛИЙ.

"Українська Видавнича Спілка" — видавець
Адреса:

БАТІН

2152 W. Chicago Ave. CHICAGO, ILL. U.S.A.

Оказове число висилаєм за надісланем 10 ц.
одноцентовими почтовими марками.

ПОТРІБНО РОБІТНИКІВ!

Велика фабрична компанія може дати сталу роботу
багатьом робітникам з платнею від 45 до 56 ц. на годину.

Зголошуйтесь до:

American Cynamid Co. Niagara Falls, Ont.